FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

ANTO. DE BVTRIO || IN QVINQVE LIBROS DECRE=||TALIVM COMMENTARIA ... Summarijs ... Flori || de Sura Lugdunen[sis] ... || ... ||

... || SVPER SECVNDA PARTE SECVNDI || DECRETALIVM. || CLARISSIMI IVRIS || VTRIVSQVE DOCTORIS DOMINI || Antonij de Butrio perutilis Lectura super secunda || parte Secundi Decretalium accuratissime ...

Antonius <de Butrio>

Lugduni, 1532

De testibus cogendis. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downladed and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150682

Visual Library

nali parata eſt via aufferendi teſtes accuſare volente per productio-
nem contra teſtes calumnioſe atteſtationis. Sol. dicit Joan. and.
qđ non vertitur hic burſale intereſſe teſtis accuſati ideo non magnū
eſt preiudicium ſi repellatur a teſtificando. Item nec vertitur inter-
eſſe accuſatoris ſi repellatur ab accuſando ex quo criminaliter agit
ideo non attenditur talis fraus ſecus ſi verteretur intereſſe accuſati
vt quia forte eligeretur quia tunc propter pendētiam accuſationis
calumnioſe non infligeretur electio vt no.j.de accu.omnipotēs.Nō
ob.ſi dicatur immo intereſt accuſatoris propter penam talionis: nō
eſt veriſimile qđ calumnioſe accuſet vt repellat a poteſtate teſtifican
di ⁊ ſi preſumptio eſſet de malitia poſſet prouideri ſecundum decre.
frequens.de reſti.ſpolia.lib.vj.vel dictum teſtis recepi reſeruata fide
8 in euentum accuſationis finite ad qđ.s.eo.ex parte. ¶ †Quero que
dicantur crimina excepta in quibus admittuntur alias prohibiti
ad teſtificandū ponit hic Pe.⁊ Ab.de quo Joan.and.remittit ad
ſpe.in titu.de accuſatore in ſi.vbi enumerat in ſi.vbi enumerat pmo
crimen leſe maie.vj.q.j. quiſquis. de hereti.vergentis.de ſymo. licet
heli cum ſi crimen perduellionis.ff.ad.l.iulliā.ma.l. fina. Tertio cri
men hereſis vt dicto.capitu.vergentis.Quarto crimē ſacrilegij.xvij
q.iiij.§.qui autem.ij.q prima in primis.ver. de perſona. Quinto ſe-
cundum quoſdam crimen fraudati cenſus quod committit qui pe-
cuniam publicā ſibi commendatam furatur.Sexto crimen frauda
te annone.quod committitur quando portatores victualium ad ex-
ercitum furantur.ſeptima diſtinctione dilapidatiōis: vt in capitu
9 lo licet heli. ¶ †Quero qualiter probent innocentes: ita quod ad-
mittantur ad teſtificandum dic per finem accuſationis in qua abſo-
luuntur quia preſumuntur ex hoc innocentes vt no.j.de calumnia.
10 capitulo primo:⁊ ſecundo. ¶ †Quid ſi pendeat contra teſtem accu
ſatio an repellatur.Innocen. ⁊ Hoſtien.dicunt repelli abſqʒ dubio
quia in illa non proceditur ſuper veritate criminis niſi precedente
infamia que ſola repellit.s.eo.teſtimonium.Ad primum de accuſa.
qualiter. In denunciatione idem dicit Innocen. Hoſtien.dicit qđ
in euangelica non repellitur in iudiciali repellitur precedente infa-
mia:aliter non. Gloſ. prima querit de ratione quare pendentia ac-
cuſationis repellat teſtem.Reſpondit quia grauatur ex pendentia
opinio teſtis ⁊ teſtes debent eſſe ſine omni ſuſpitione.ij.queſti.ſepti
ma teſtes,deinde notabilia colligit inquantū dicit quod a pari paſ-
ſu incedunt accuſatio teſtimonium ⁊ ordo. Joannes andre remittit
de hoc.ij.queſti.ſeptima ipſi apoſtoli ibi Joan.reſtringit hanc pari
ficationem quo ad teſtimoniū quando agitur de teſtificando in cri-
minali ſecus dicitur in ciuili quia olim criminoſus repellabatur ab
11 ordine etiam indiſtincte. dic vt.xxv. diſtin.§. criminis. ¶ †Querit
glo.an accuſatione pendente repellatur quis a teſtificando in ciui-
li.Gloſ.quod non.dūmodo ſit emendatus ⁊ ſic patet quod infamia
facti non indiſtincte repellit in ciuili.de quo dixi.s.eo.teſtimonium
¶ Oppo.quod contra quem pendet accuſatio. non admittatur in-
diſtincte.ij.queſti.prima in primis.Sol. admititur cum diſtinctio-
ne de qua ibi an ſit infamatus is cōtra quē admittitur alias nō niſi
cum alijs adminiculis de ſymo.per tuas propter hoc dicit Innocen.
12 quod tex.dicit niſi forſan ⁊c. ¶ †Ultimo gloſ. querit an ſi quis eſt
accuſatus ⁊ appellet an appellatione pendente poſſit produci in te-
ſtem.dicit quod in criminali non admittitur ſic in ciuili quia pendē
te appellatione non videtur damnatus.argu.ff.de penis.l.ij.§.fina.
⁊ in interiʒ integer eſt ſtatus eius vt honoribus fungatur.ff. nil no.
ap.pen.per totum quia licet ſit damnatus adhuc non habetur infa
mis.ff.de his qui no.infa.l.furti. Anto.de Butri.

¶ De teſtibus cogendis. Rubrica.

¶ Quia officium teſtis quaſi publicum eſt ⁊ ad illud, interdum inui
ti coguntur:ideo ⁊c. Ad materiam.ij.q.vij.ſtatuendum.

1 ☞ Teſtes compelluntur ad teſtificandum in cauſa matrimoniali.
2 Teſtis aut alter preciſe cenſetur compulſus per hec verba moneas ⁊
inducas.
3 Teſtium receptionis articulus quomodo eſt delegabilis. nu.8.
4 Delegatus poteſt teſtis compellere ad teſtificandum et quomodo
delegatur poteſt multiplici nomine appellari.nu.5.
6 Teſtis quare compellitur ad teſtificandum.nu.ſeq.
7 Teſtis amicus non compellitur ad teſtificandum vbi poſſunt habe
ri probationes per alios.
Teſtis tacens veritatem an peccet in cauſa criminali.

1 CAuſam. †In cauſa matrimoniali cogendi
ſunt teſtes.hoc dicit. In prima po-
nit cauſe cognitionem. In ſecunda prouidet partib⁹
2 ibi.ideoqʒ. ¶ †Nota primo quod per hec verba mo-
3 neas ⁊ inducas quis non preciſe cōpellitur. ¶ †No-
ta ſecundo quod articulus receptionis teſtium eſt de
legabilis. Et nota quod delegatus ad articulū appellatur nuntius.

¶ Nota tertio quod in cauſa matrimoniali teſtes ad teſtificandum
4 compelluntur. ¶ †Oppono quod non fuit neceſſarium ſcribere or-
dinario:vt compelleret.quia hoc facere poterat delegatus de officio
delega.preterea dic ſecundum Uincentium Petrum et Abbatem
quod ordinario:et potentiori:⁊ qui magis timebatur de facto ſcribe
5 re nam de iure etiaʒ delegati compellere potuiſſent. ¶ †Ultimo de
multiplici nomine delegati ad articulum ponunt doctores aliquā-
do appellatur nuntius:vt hic:aliquando appellatur executor:ali-
quando appellatur auditor:vel cognitor de officio deleg.ſuper que-
6 ſtionum.§.j.⁊.§.verum. ¶ †Quero cum gloſ.quare compellitur.di-
cit gloſ.quia peccat occultando veritatem vndecima queſtione ter-
tia quiſquis. Idem dicit gloſ.in capitulo ſi quis teſtium ſupra titulo
primo dic occultare veritatem aſſumpto officio teſtis eſt mortale:
quia iurat plenam dicere veritatem:vt not.gloſ.de teſtibus fraterni
tatis ad hoc de accuſationi.dilecti.Sic no.glo.vigeſimaſecūda que-
ſtione ſecunda ne quis.ad quod.vndecima queſtione tertia.ſi quis
metu.de fal.capitulo primo nō aſſumpto officio teſtis:ſi vt aliquid
conſequatur tacet veritatem adhuc peccat. vigeſimaquinta queſtio
ne ſecunda preſcriptione:quia hoc mendatium eſt.l. preſcriptione.
C.ſi contra ius vel vti.pub. Si autem nō tacet veritatem:vt aliquid
conſequatur:ſed quia alteri non vult prodeſſe:vel nocere:tunc ſi veri
tas aliter ſcire non poteſt:mortaliter peccat:ſi aliter ſciri poteſt:ſi cre
dit neſciri per alium:adhuc peccat mortaliter ſi credit ſciri per aliuʒ
et reuelari:nō peccat mortaliter.Hec vera quando tacet in damnuʒ
alterius:ſecus ſi in commodum vnius:⁊ non ad incommodum alte-
rius:vt not.j.eodem dilectorū:niſi odio taceret:vel corruptus: quia
peccaret:vt hic.procedunt hec etiam in priuilegiatis ne compellan
tur:de quibus quarta queſtione tertia. verſiculo item lex iulia. quia
nec princeps:nec priuilegium:excuſat a peccato.de conſuetudi.capi
tulo finali nec pietas.de vſuris.ſuper eo.Erit tamen differentia in-
ter priuilegiatos ⁊ non priuilegiatos:quia priuilegiati non compel
luntur:niſi in ſubſidium:vbi aliter veritas ⁊c.non priuilegiati anteʒ
indifferenter cogentur:ſecundum Hoſtienſem ad hoc.vigeſimaſecū
da queſtione ſecunda quācʒ:alias nullum eſſet priuilegium clerici.
7 ¶ †Oppono ſecundo cum glo.quod compellendi non debeant te-
ſtes infra eodem ſuper eo.gloſ.dicit ſi ſe ſubtrahunt:timore:vel amo
re:⁊c.cōpelluntur:alias non:ſi hoc conſtat in dubio preſumitur ma
la cauſa ſe ſubtrahere:ideo compellendum:niſi conſtet per alios idē
poſſe probari:docto.tenent glo.in ciuilibus in quibus peccatum eſt
celare veritatem in damnum proximi:⁊ hoc verum niſi hāc preſum-
ptionem alia preſumptio elidat:ſi obtentu religionis iurare renuit
ſupra titulo primo nuper.de iure iurando ⁊ ſi Chriſtus in ſi. vel alia
ſimili cauſa. In criminalibus vero ⁊ in alijs in quibus non eſt pec-
catū celare veritatē:nō eſt preſumenduʒ qđ is:qui teſtificari renuit:
malitioſe ſe ſubtrahat:⁊ ideo nō eſt cogēd⁹ niſi manifeſte appareat
malitia.j.eod.puenit.ij.p que dicit qđ etiā in criminalib⁹ in quibus
teſtes non coguntur cogentur deficientibus probationibus etiam:
ſi ſe non ſubtrahant gratia vel odio: vel ſpe ſecundum Innocen.Nā
vt dicit Hoſtien.eo caſu clericus cogitur.xiiij.q.ij. ꝙꝙ qui aliter nō
cogitur.ij.q.vj.ſtatuendum. Nec ob. quod prohibitum ſit iuramen-
tum ſine quo teſtis non deponit quia verum eſt quod illi eſt prohi-
bitum niſi in caſibus quoruʒ hic eſt vnus ſecundum Hoſtien.tu. dic
8 vt.j.eo.dilectorum. ¶ †Oppo.quod examinatio teſtium non ſit cō
mittenda nuntio.iij.q.ix.teſtes.C. de fide.inſtrumen. aut.apud elo-
quentiſſimum.Sol.hoc intellige ſpeciale quando examinātur egre
gie perſone vel alie que non coguntur in iudicio venire vt teſtificent
de quibus.s.titu.primo ſi qui teſtium vel dic ⁊ hoc verius in ciuili cō
mitti poteſt indifferenter examinatio ⁊ etiam in cauſa matrimonia
li vt hic in criminali non. Glo.aſſignat rationem no.bene tex.⁊ gloſ.
quia hic eſt apertum ꝙ examinatio teſtium etiam in cauſa matri-
moniali poteſt committi licet ſecus in criminali de criminali idem
glo.s.de iudici.ac ſi clerici: de matrimoniali qui ma.ac. po.a nobis.
⁊ de offi.ord.ſignificauit.poteſt aliter ſolui cōtrarium quod teſtimo
nium non debet recipi in abſentia.ſcilicet quando teſtis vult teſtifi
cari per literam vel ſcripturam non preſente iudice.vel aliquo: qui
illius nomine recipiat.

1 ☞ Teſtes poſſunt cogi ſententia excommunicationis:ſuſpenſio-
nis:vel depoſitionis vbi teſtimonium eſt neceſſarium.
2 Citatio exigitur ſcđa pro mulcta imponenda aduerſus contuma-
cem iam citatum.
3 Sententia poteſt dici plata per hec verba ſciatis vel noueritis vos
eſſe ſuſpenſos.
4 In penis irrogandis de iure canonico eſt principiandum a ſuſpen-
tione ⁊ finiendum per excommunicationem.
5 Teſtis citati ad teſtificādum qua hora comparere debēt et quomo-
do poſſunt detineri per.xv.dies non autem vltra.
6 Cōtumax an indiſtincte dicatur quis citatus ad certā diem ad quā
non comparuit ratione impedimenti vt excommunicatus cenſea-
tur.numero.ſequen.

Excōicationis

7 Excommunicationis ſententia an liget impeditum vt neceſſario ſit
abſoluendus.

1 **V**Am ſuper. ¶†Per ſententiã excõicationis
ſuſpẽſionis ⁊ depoſitionis cogen-
di ſunt teſtes. tria facit. primo precipit. ſcḋa ibi. Si vero
ſecũdo ponit contẽnentẽ. tertio. aggrauat. ibi. ⁊ ſi. ¶No.
teſtes compelli vbi teſtimonium eſt neceſſarium. i. quando aliter per
alios ſciri veritas non poteſt ⁊ ſic poteſt opponi neceſſarium vel dic
neceſſarium. i. vtile vel expediens ad hoc qḋ no. in cle. j. de procura.
2 in vltima glo. ¶†No. qḋ in citatione pro contumacia poteſt ipo
ni mulcta ⁊ pena ⁊ ſic ad mulctam imponendam poſt contumaciaʒ
non exigitur alia citatio vide qḋ no. de iudici. c. j. ⁊ vide Bar. in. l. j. ff.
3 ſi quis ius di. non ob. ⁊ in. l. ij. ff. ſi quis in ius vo. nõ ie. ¶†No. quod
per hec verba ſciatis vel noueritis vos eſſe ſuſpẽſos promulgatur ex
4 eo ſuſpenſio de quo de appel. preterea. ¶†No. ar. in penis reſeruã-
dam vltimo excõicationem ⁊ prius principiandum a ſuſpenſione cõ
tra practicos veſtri temporis qui incontinenti incipiunt ab excõica
tione. ¶No. primam contumaciã puniri de quo de procurato. que-
relam. Vin. dicit qḋ hoc ideo quia fuit in citatione expreſſum aliter
non punitur prima contumacia dic vt. d. c. querelam ⁊ per Cy. C. de
5 iudici. l. ſancimus. ¶†Ad glo. quero qua hora comparere debent.
dic qḋ hora qua poſſint expedire officium qḋ declarant doc. quo. ſcʒ
ad actum iurandi: nam ad actum teſtificandi poſſunt teneri per. xv.
dies non vltra. C. de teſti. l. pe. vel ſufficiat tali hora qḋ deponat ve-
rum. xij. q. v. honeſtum. ӡ. tit. j. c. j. ¶Oppo. qḋ primo deponatur de
iudi. cum non ab homine. glo. ſoluit ⁊ bene. glo. colligit notabile qḋ
in vna citatione poſſunt plus fieri citationes. tex. hoc non probat lʒ
6 notabile ſit verum vt de ſen. excom. conſtitutionem. lib. vj. ¶†Que
rit glo. promulgata eſt in aliquem excomunicatio niſi veniat in tali
termino nõ venit in termino impeditus an ſit excomunicatus dicit
glo. qḋ quo ad deum non eſt excõmunicatus quo ad eccleſiam donec
conſtet de impedimento ſic ſed ſine difficultate abſoluetur. de ſen. ex
7 com. ſacro. ar. ff. de iudici. pretor. ⁊ de re iudi. cum Bertol. ¶†Not.
ar. in ſi. de diffinitiua ad excõmunicationem. ⁊ no. qḋ ſententia diffi
nitiua lata in abſenteʒ impeditũ eſt aliqua licet reuocetur quia ſuffi
cit quod ſit apparens verus contumax. Hoſti. dicit qḋ ſi papa tulit
talem ſententiã omnino ligat. de offi. dele. ex parte. Nec eſt noſtrum
eum reprehendere. ix. q. iij. aliorum ſi inferior ſi detinetur citatus im
pedimẽto cõmoditatis eſt ligatus tamen niſi in citatione talis cauſa
ſit expreſſa propter quã debeat negocia propria pretermittere: ſine
difficultate debet abſolui ſi detinetur impedimento facti non indi-
get abſolutione: cũ preceptũ nõ obliget ad impoſſibile: ⁊ ſi hoc inten
deret eſſet error intollerabilis: ⁊ ſic ſentẽtia nulla: ⁊ tũc ſufficeret re-
laxatio de ſolu. Odoar. poſſet ⁊ abſolutio fieri ad cautelã ſcḋʒ Hoſt.
Jo. tenuit qḋ glo. iij. q. v. capitulo vno in glo. ſed pone quod non ſit
excõmunicatus tenuit Speculator in titulo de citatio. §. penulti-
mo. ad finem. Simile quod not. de ſoluti Odoardus. Joannes an.
remittit ad no. per Innocentium de officio delegati. P. ⁊ G. ⁊ dicit
quod videtur expeditum per capitulũ venerabilibus. §. item de ſen-
tentia excommunicationis. ⁊ ibi eſt determinatum quod ligatus eſt
quia ſufficit preſumpta contumatia. Sed ad illum textum poteſt re
ſponderi vt loqueretur in excommunicato: pro contumatia preteri-
ta: hic pro futura: ⁊ mens iudicis ad futuram non adeſt vt ſit excom
municatus: quando eſt impeditus: ſed textus loquitur indiſtincte:
et hoc communiter tenetur. Nec obſtat quod ſententia contineat in
tollerabilem errorem: quia vt dicit Innocentius in dicto capitulo.
p. ⁊ g. hic error non eſt patens ex verbis ſententie: ad hoc ex mente ⁊
intellectu ſit reducibilis ſententia: quod non ſufficit: quod no. quod
dixi plenius. in dicto capitulo. p. ⁊ g. Non obſtat quod ex mente iu-
dex non agit excommunicare non contumacem: quia agit excom-
municare verũ vel preſumptũ: q̄ ſufficit quod eius ſentẽtia ſit iuſta.

1 ☞ Teſtis qui timore aduerſe partis ſe ſubtrahit teſtificari cõpelli
tur in ciuili. nume. 4.
2 Notoria probatione vel ordine iudiciario non indigent tamen ſen-
tentia ſuper illis eſt quandoq; neceſſaria. nu. 5.
3 Teſtem ſufficit reddere caſum per actum proximum ſcientie vt ſi di
cat ſcio quia interfui.
4 Teſtes non compelluntur iure canonico ad teſtificandum in crimi-
nalibus vbi ſe abſentauerunt timore vel odio.
6 Teſtes clerici non compelluntur ad teſtificandum etiã in ciuili cau-
ſa niſi in ſubſidium.
7 Teſtis quomodo poteſt dici ſe abſentaſſe amore vel timore ne teſti-
ficetur.

1 **S**Vper eo. †Teſtis qui timore aduerſe partis ſe
ſubtrahit teſtificari compellitur. In
prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio. ibi cõſul
tationi: in qua diſtinguit: ⁊ ſecundum membrum proſe-
quitur. ibi verũ cuius reſponſione moderatur ibi: niſi ⁊ demum que-
2 rentem inſtruit. ibi licet. ¶†No. quod notorium: vt dans extremuʒ
⁊ vltimum gradum certitudinis: non indiget probatione vel decla-
ratione: ⁊ ſic notoria: nec probatione: nec ordine iudiciario indigent
ſic ⁊ factum non negatur cum probatione non indiget: ſed confeſſa-
3 tum. ¶†Not. argumentũ ſufficere teſtem reddere caſum per actum
proximum ſcientie: licet non reddat per actum immediatum: ſcio
quia interfui. ¶Not. teſtes non compelli ad teſtificandum de iure
canonico: niſi ſe ſubtrahant: timore odio. ⁊c. de iure autem ciuili in-
diſtincte. compelluntur. ¶Nota argumentum in dubio non preſu-
4 mi quod ſe ſubtrahat amore: vel timore. ¶Oppono quod compel-
li poſſunt etiam de iure canonico indiſtincte cum ſemper amore vel
timore: ſe ſubtrahere cenſeantur. ӡ. capitulo proximo. Solu. in deli
ctis non compellitur vt hic: niſi conſtiterit ⁊c. in contractibus ſic vt
ibi ⁊ quod hic loquitur vide: patet quod loquitur in facto notorio:
⁊ delicto: et non contractus: communiter notorio: vt not. de cohabi
tatione clericorum ⁊ mulierum veſtra: ſecundum Joanneʒ andream
per que dicit Innocentius hic teſtem in criminali compelli: ſi timo-
re vel aliter malitioſe ſe ſubtrahat propter partem aduerſam. Idem
Pe. allegat. ſ. capitulo proximo ſi amore vnde hic non dicit amore:
5 ſecundum Abbatem. ¶†Oppono quod ſaltem ſententia in noto
rijs ſit neceſſaria de diuor. porro. gloſ. fatetur quam not. dicunt do-
ctores quod neceſſaria etiam eſt citatio hoc declaraui de cohabita-
6 tione clericorum ⁊ mulierum veſtra. ¶†Oppono quod non cogan
tur ad teſtificandum. xiij. q. ij. q̄q̄. Solu. clerici non compelluntur
niſi in ſubſidium: vt ibi. Alij indifferenter in ciuili. In criminali ſer-
ua. capitulo dilectorum et quod ibi not. immo plus quod in inſtru-
mentis non debet adhiberi teſtis: quia non eſt officium illis conue-
niens: vt dicit ibi textus. In teſtamentis autem bene: vt in capitu-
7 lo relatum: ⁊ capitulo cum eſſes. j. de teſtamen. ¶†Queritur quali-
ter conſtabit quod amore timore ⁊c. Reſpondet quod eo quod mo-
nitus non teſtificatur: et ſi conſtaret quod pars aduerſa hoc procura
ret debet excommunicari no. glo. alibi dicit quod debet perdere cau
ſam. ӡ. de teſti. cum cauſam. Idem quod gloſ. Vincentius ⁊ Phili.
Alanus ⁊ Dama. gloſ. mihi placet in ciuili. In criminali autem in
dubio non preſumitur: niſi conſtet aliter: ⁊ hoc vult textus hic nõ ca
uillando: ⁊ hoc ſequitur hic Petrus. Sed eſt dubium ſecunduʒ Da
ma. teſtis compellitur quando aliter veritas ſciri nõ poteſt: quis ar-
tatur ad probandum an producens quod aliter ſciri non poteſt: te-
net quod actor probabit per alios ſciri non poſſe: quia etiam exci-
pienti negando incumbit probatio: de renũciatione: ſuper hoc. Et
ſi diceres quod incumberet teſti. qui produceretur: eſſet res in circui
tu: ſi quilibet teſtis probaret rem per alios poſſe liquere: ꝓbat ergo
actor. ff. de eo quod certo lo. l. non vtiq;. §. j. In contrarium adducit
quia dicens per alium liquere excipit: probet ergo. ff. de probationi.
in exceptionibus. Item quia apponit affirmatiuam: probet ergo
contra negantem. vj. q. vltima. actor de cauſa poſſeſ. cum eccleſia. de
probatione: ad noſtram. Puto quod in ciuili arctetur teſtis vel reus
volẽs ſe exonerare: quia hec eſt ſua intentio: excepto clerico: vel alio
priuilegiato: ſed per hoc ſe non exonerabit nõ priuilegiatus: q̄ prin
cipaliter compellitur: vt dixi: ӡ. capitulo. j. per illud quod dixi in pre
cedenti glo. fundata enim eſt intentio dicentis eum compelli: in cri-
minali procedit opi. quod actor.

1 ☞ Teſtis compellitur fraudem illius detegere qui aduerſario co-
piam probandi ſubtrahit.
2 Inſtrumentorum appellatione quomodo teſtes comprehẽdũtur.
3 Probationem ſeu defenſionem vel aduocationem ſubtrahẽs: qua
pena puniatur. nume. 6.
4 Dilatione ſtatuta ad inſtrumenta producenda non poſſunt produ
ci teſtes.
6 Juramentum tendens ad veritatem occultandam non eſt obliga-
torium.

1 **P**Eruenit. †Compellitur teſtis fraudẽ illius de-
tegere qui aduerſario copiam proban
di ſubtrahit. hoc dicit. In prima facti narratio. In ſecun
da iudicis inſtructio. ibi nos: vel eſt communis diuiſio:
quod probat verbum reſpõdemus. ¶No. teſtem in criminali com-
pelli ad teſtificandum ſuper hoc: an fuerit aſtrictus a parte ne teſti-
2 ficetur. ¶†Nota ſecundo quod inſtrumentorum appellatione etiã
lata ſignificatione teſtes comprehenduntur: qui cauſam inſtruunt.
ff. de fide inſtrumentorum. l. j. et de verborum ſignificatione notio-
3 nem. §. inſtrumentorum Goffre. ¶†Nota tertio penam ſubtrahen
tis probationem: defenſionem: vel aduocationem: quia debet expe-
riri in ſe iudicis autoritatem ⁊c. Inducitur in argumẽtum: q̄ ſtatu-
tus eſt terminus ad producenda inſtrumenta: qḋ non poſſunt pro-
duci teſtes cum illa producantur poſt publicationem atteſtationũ.
j. ti. j. cum dilectus. q. d. alius eſt terminus ad inſtrumenta alius ad
teſtes nam terminus in vno nõ aſtringit alterum. Idem ſpe. in titu.
de dilatio. §. videndum. ver. item no. nam ⁊ documenta differunt a

teſtibus.xiij.q.iiij.forte.glo.j.⁊ vltima tendunt ad idē no.glo.ij.quē
5 ponit penam aliam ſubtrahendi.inſtrumenta.¶ †Oppo.quod cō
pellatur etiam ſuper principali teſtificari quia clauſule iuramentuꝫ
vt tendens ad occultandam veritatem temerarium eſt ⁊ non obliga
torium.de iureiuran.cum contingat.Sunt due opi.j.glo.lau.qꝺ te-
ſtis iurans non teſtificari non compellitur in principali ſed tantum
detegitur compellere fraudem aſtrictionis ad ſic iurandum qua de-
tecta teſtis habebitur pro producto contra ſic aſtringentem ⁊ ſecun-
dum hoc ſeruabit iuramentuꝫ.¶ †No.glo.que declarat penam im-
pedientis teſtes teſtificari idem glo.⁊ ibi dixi.de teſti.cauſam ⁊ vide
eo.titu.conſtitutus ex hoc tamen non eſt tanta preſumptio contra
eum quod perdat cauſam ſi alias oſtendat ſe habere bonam cauſaꝫ
ſecundum phy.⁊ dicunt aliqui qꝺ ſi haberet alium teſtē pro ſe vltra
ſubtractum vna cauſa ficta depoſitione ſubtracti obtineret ar.C.de
probatio ſi de poſſeſſione quod non credit Uin. ſed forte ſecundum
eum deferatur tunc iuramentum de procura. ex inſinuatione.Secū
da eſt opi.quod etiam poſſit ⁊ debeat deponere ſuper principali nō
obſtante iuramento ⁊ ad hoc trahit glo.tex. Nec ob.j.e.dilectum qa
fatetur glo.qꝺ in criminali non compelletur ſed poterit ſi vult: non
obſtante iuramento deponere.puto qꝺ in caſibus etiam in quibus
non poteſt compelli ad teſtificandum in criminali vel alia nedum in
caſibus in quibus compelli poteſt iuramentum non repellat a facul
tate teſtificandi ſuper principali quia licet non poſſit compelli.In-
quantum tamen velit iuramentum tollens hanc liberam facultatē
ſeruiendi ⁊ verum dicendi tanquam contra bonos mores non eſt ob
ligatorium.ff.de verbo.oblig. ſtipulatio hoc modo concepta.

1 ☞ Teſtes ſunt cogendi ſuper probanda iniuria clerico illata.
2 Teſtis dictum non probat quando dicit ſe preſente hoc factum niſi
aſſerat ⁊ vidētē ⁊ ſic non ſufficit teſtem reddere teſtimonium de pro-
pinquo ⁊ mediato actu ad ſenſum niſi cauſam reddat.
5 Teſtes in criminali quando non compelluntur ad teſtificandum.

1 **Peruenit.** ¶ †Super probanda iniuria clerico il
lata cogendi ſunt teſtes.h.d. Commu-
2 nis diuiſio.ſecunda ibi.Conſultationi. ¶ †No.ar.nō ſuf
ficere teſtem reddere teſtimonium de propinquo ⁊ media
to actu ad ſenſuꝫ niſi cauſam reddat ⁊ de ſenſu vnde non ſufficit ſi di
cat ſe preſente hoc actum niſi dicat ſe preſente ⁊ vidente vt patet ibi:
multis aſtantibus ⁊ videntibus dic contra quia preſente aliquo di
citur factum eo intelligente ⁊ vidente.ff.de verbo.ſigni.coram.l.diē
proferre.§.coram.ff.de arbi.no.glo.de elec.vt circa.lib.vj.⁊ hoc tenet
Bar.ff.de.auf.tu.l.j.⁊ alſ.dictum Joan.and.de teſti.preſentium.li.
vj.in nouel.vult allegare apoſtillam in ſi.tex.ſuper verbo quam ipſi
ſciunt.¶ No.ij.argumen.qꝺ in criminali vbi aliter veritas pateſieri
3 non poteſt non compelluntur teſtes ad teſtificanduꝫ. ¶ †Oppo.ꝙ
non compellantur teſtes ad teſtificandum in criminali vt no.j.c.di-
lectorum.Sol.decre.dupliciter intelligitur vno modo vt reſpōdeat
indirecte negando qꝺ facta fuit interogatio ſuper iniuria clericoruꝫ
⁊ tex.reſpondet de rebus ⁊ negocijs eccleſiaſticis vt qꝺ de rebus ciui
libus compellātur teſtes teſtificari ſi tacite negetur iniuria quia in-
iuria eſt crimen.ar.de preſumptione nōne ⁊ tunc concordat alio mo
do qꝺ reſpondeat directe ſuper rebus eccleſiaſticis ideſt ſup iniurijs
clericorum que ſunt negocia ⁊ res eccleſiaſtice ⁊ tunc oportet qꝺ de-
cre.intelligatur quando de crimine agitur ciuiliter ⁊ hanc vltimam
tenet Hoſti.exponendo de rebus.ideſt negocijs:⁊ ſic reſpondet dire
cte conſultationi cum hoc de quo queritur ſit negocium eccleſiaſticū
ratione perſone leſe.ix.q.j.§.ex his.j.de verbo.ſig.ſuper quibuſdam
vel ſecundo ad contrarium tenendo hanc exceptionem reſpondet
quidam qꝺ hic ideo compelluntur quia ſe ſubtrahebant odio ⁊c.ſ.c.
j.⁊.j.c.proxi.ſecundum ala.vel hoc ſpeciale in fauorem clericorum vt
ne laicorum iniuria remaneāt impunita ſecundum Inno.in anti-
qua autem ſubiungebatur quia ſi iniuriam probare non poſſent ſta
rent iuramento quia quod fuit ſublatum per qꝺ dicit Hoſtien.de in
tentione pape fuiſſe teſtes cogendos.

1 ☞ Teſtes poſſunt cogi ad teſtificandum ſuper conſanguinitate
probanda ſiue timore partis vel iuramenti recuſet teſtificari.nu.5.
2 Conſuetudo cum iure concurrens dat vinculum obſeruantie eiuſdē
et quomodo conſuetudo oritur et firmatur ex actibus hominum.
3 Teſtes poſſunt cogi in cauſa ſpirituali.
4 Preſumptio leuis quandoqꝫ releuat ab onere probandi.

1 **Ceterum.** †Super cōſanguinitate probāda co-
gendi ſunt teſtes.h.d. ¶ No.teſtes co
2 gendos in matrimoniali cauſa vbi ſe ſubtrahunt timore
vel odio ⁊c. ¶ †No.conſuetudinem cōcurrentem cum iu
re addere vinculum.No.ex quo oritur ⁊ firmatur conſuetudo:quia
3 ex actibus hominum de quo de conſuetu.c.ſi. ¶ †No.in ſpirituali-
bus teſtes cogendos ad hoc.c.j.ſ. eodem.ſed tex. loquitur ſimplici-
ter de conſanguinitate:que poteſt etiam probari ad finem ſucceſſio-
nis in hereditate:ideo notabile neceſſario non colligitur:quandam
glo.Hoſtien.obmitto quia repetenda in capi.dilectoruꝫ:due prime
4 glo.ſunt clare.¶ †Querit glo.quis probabit ⁊c.dic qꝺ eo quod mo
nitus non vult teſtificari hic probabitur:neqꝫ eſt alia probatio neceſ
ſaria vnde ſufficit hec leuis preſumptio.alleg.l.ſi quis libertatem.§.
plane.ff.de peti.heredita.¶ No.qꝺ leuis preſumptio aliquando re-
leuat ab onere probandi.Idem not.ſ.cap.j.⁊.c.ſuper in vltima glo.
5 ¶ Quero qualiter intelligatur id timore:dic ſiue timore partis hoc
faciat:ſiue timore iuramenti:vt quia abhorreat:vel damnet ſacra-
mentum:quia tunc fortius compellendus eſt:de hereticis:excom-
municamus..

1 ☞ Teſtis ſynodalis qui coram ordinario ſuper matrimonio de-
poſuit iurare non cōpellit ſuper eo coram delegato niſi articulus ſit
nouus.nume.4.⁊.7.
2 Teſtes ſynodales ſunt illi qui habent poteſtatem teſtificandi de pu
blico licet poteſtatē nō habeant ex officio publico.
3 Matrimonialis cauſa poteſt ſede vacante tractari coram capitulo.
5 Teſtium ſynodalium quod ſit officium.
6 Articulus noue queſtionis quis dicatur.
7 Iuramentū ſemel preſtitū in officio ſe extēdit ad quoſcūqꝫ iudices
coram quibus habeat iuratus eſſe.nu.ſeq.
8 Teſtis qui ſemel depoſuit ſuper vna cauſa coram vno iudice an cō-
pellatur coram alio deponere ſuper eadē vbi ſemel iurat⁹ nō aſtrin-
gitur ad iterationem iuramenti.
9 Infamia ſuperueniens poſt officiū publicū ſuſceptū lꝫ repellat quē
ab actu teſtificandi tamen precedēs nō repellit vbi tolerare operaꝛ
reſpectu vitij tāqꝫ videaꝛ ſup iſamia diſpēſatū ratione officij.nu.11.
10 Infamis admittitur ad denūtiandū nō tamē ad teſtificandum.
12 Studioſe quid factum dicatur.
13 Teſtis quomodo poteſt eius dictum incontinenti corrigere nō aūt
ex interuallo.Et quid dicatur factum incōtinenti.
14 Teſtis varius quis dicatur.

1 **Preterea.** †Teſtis ſynodalis qui coram ordina-
rio:ſuper matrimonio depoſuit nō cō
pellitur iurare ſuper eo coram delegato.h.d.primo:ſecun
do dicit quod propter ſuperuenientem infamiam a teſti-
monio repellitur.h.d.ſecundo: poteſt tamen ſi errauit incontinenti
nō ex interualo dictū corrigere.hoc dicit tertio:partes patēt in ſcōa
huius vero.Tertia ibi quorū.legā per partes vt clarius habeaꝛ in-
2 tellectus.†Not.ex prima parte qꝺ ſunt aliqui teſtes qui habēt offi-
cium teſtificādi de publico:vt ſynodalis:lꝫ regulariter poteſtatē nō
3 habeant ex officio publico:vt no.Inno.de elec.nihil.¶ †No.ij.cau
ſam matrimonialem poſſe tractari coram capitulo:et ſic vacante ſe-
de deuoluetur poteſtas in capitulū cognoſcēdo etiā de cauſa matri-
moniali.j.de hereti.ad abolendam vel forte hoc habebat de conſue-
4 tudine ſm Uincen.ad qꝺ.ſ.tit.j.albricus.¶ †No.iij.teſtem ſynoda
lem qui ſemel depoſuit coram ordinario:nō cōpelli iterato iurare co
ram delegato:niſi articulus ſit nouus:ad qꝺ non ſe extendit iuramē
tum.¶ No.qꝺ in ſubſidiū deficientibus teſtibus cōpellitur iurare.
5 ¶ †Quero qꝺ ſit officiū horum teſtiū.dic qꝺ officiū nō eſt proprie
teſtium:ſed officialium vel denuntiatorum.alle.Hoſt.C.de accu.ea
quidem.ff.de rebus eorum qui ſub tu.vel cu.l.⁊ magis.§.cuius offi-
cio:practica autem iuramenti talium teſtium habetur.xxxv.q.vj.§.
6 ecce.⁊ capitulis ſe.¶ †Quero quis dicatur articulus noue queſtio-
nis:dic ille qui non comprehendebatur ſub iuramento primo:et qꝺ
non pertinebat ad officium denuntiandi.j.qui ſi.ſint legiti.capit.j.
7 de dona.inter vi.⁊ vxo.c.iij.¶ †Oppo.cum glo.qꝺ ſiue fiat aliter ſi-
des ſiue non teſtes nō compellantur coram delegato iurare quia ex
quo ſemel iurarunt in officio iuramentuꝫ ſe extendit ad quoſcunqꝫ
iudices coram quibus habeat deponere ⁊ ſi ſic iterato non eſt iura-
mentum preſtandum.C.de iura.calum.autentica hoc ſacramentuꝫ
8 ¶ †Glo.ponit intellectum hoc.ca.quod hic prohibeatur compul-
ſio iterationis iuramenti ſed non teſtimonium ⁊ ſic eſt ſenſus litere
qꝺ ex quo ſemel iurauit in officio coram ordinario deponendo corā
delegato non compellatur iterato iurare ſed bene deponere ⁊ hoc qꝛ
ad hoc ſe extendit primū iuramentum.ideo ſecundum non eſt ſine
cauſa reiterandum ſicut dicimus in iuramento calumnie niſi articu
lus noue queſtionis emergat ad quem non ſe extendat primum iura
mentum nam ex quo nouus eſt articulus deponere compellitur:et
ꝯſequenter iurare de teſti.fraternitatis.ſecundum glo.ad tex.ibi dū
modo aliter ⁊c glo.ſupplet maxime quia ſiue aliter fiat fides ſiue nō
compellitur teſtificando iurare.dat ſimile in teſte quia ex quo ſemel
iurauit in vna cauſa non compellitur amplius iurare in alia.Hoſti
en.hic reſtringere hoc videtur:vt non compellantur iterare iuramē-
tum:quando iuramentum preſtatur generaliter ſub ratione officij:
⁊ dicit hoc generale in omnibus officialibus qui iurant officiuꝫ exer
cere ſiue ſint teſtes vt hic ſiue iudices.in auten.vt iuſiurandūꝫ quod
preſta.

preſta.ab.§.z equus.col.ij.j.de iureiur.veniētes ſiue ſint tabelliones
vel nuntij.de preſumptio.illud de preſcriptio.ad audientiam.de ap
pella.cum parati.in alijs autem teſtibus qui iurāt ſpecialiter in ali-
qua cauſa inquantum illa cauſa tractatur coram eodem iudice non
compelluntur iterato iurare.inquantum autem coram alio compel
luntur.ar.ff.iudica.ſolui. cum apud. vbi cautio preſtita coram vno
iudice non proficit coram alio ſecundum Abb.ad hoc quod no.s.ti.
j.preſentata contrarium ſentit hic Gof.qui dicit quod vbi datur op
tio parti contra quam teſtes producuntur vt iterato deponant: vt
interminis. c.cum cauſam de teſti.z.c.pſentata qđ iterato iurare nō
compellūtur z ſi pars eligat vt iterato depōat ſed poteſt hoc reſtrin-
gi quando deponunt coram eodem iudice alias non procederet hoc
dictum licet dicat quod ſic poteſt decre.intelligi:qui intellectus non
placet Joan.an.hic intellectus glo.licet ſit bonus in ſe non applau-
det litere.ibi. dummodo quia cum excipiat de fide facienda patet
quod preſentale dictum erat de iteratione teſtimonij: non de iura-
mento tantum.Ideo doc.ſuper litera ponunt alium intellectum vt
hic prohibeatur compulſio etiam actus teſtificandi coram alio iu-
dice vt teſtes ſynodales qui ſemel iurauerunt z denunciauerunt ad
quod eſt contra chriſtianitatē vel bonos mores quod fieri intellexe-
runt in matrimonio:ibi poſtea non poteſt cogi teſtimonium dicere
ſuper eodem in publico.niſi quando alij teſtes deficiunt.z hoc ideo
ne per redditionem teſtimonij ſibi plures inimicos acquirat z ſic te-
ſtis ſynodalis qui ſemel depoſuit etiam coram alio iudice non com-
pellitur iurare nec teſtificari niſi in defectum aliorū.alias compelle
retur teſtificari ſed nō iurare niſi nouus articulus emergat quia tūc
z iurare z teſtificari compellitur ſecundum Inno. z Hoſtien. poteſt
eſſe ratio melior quia periculum eſt teſti.ſi repetat ſuper eo in quo
iam depoſuit quia de facili poteſt alterare z eodem in penam falſi.
arg.l.eos.ff.de fal.per que puto qđ teſtis qui ſemel depoſuit i cauſa
non compellatur ad teſtificandum in eadem cauſa niſi in ſubſidium
quando deficiunt alij teſtes vel atteſtationes vel non faciunt fidem:
z alij teſtes non habentur alias cum non ſit perempta facultas pro-
9 bandi nō cōpellitur teſtis ad teſtificandū quod eſt notabile.¶ †Ve-
nio ad verſi.huius vero no. quod infamia ſuperueniens poſt officiū
publicum ſuſceptum repellit quem ab actu teſtificandi non infamia
precedens z ſic tolerare operatur reſpectu vitij quod preceſſit aſſum
ptionem officij non reſpectu vitij quod ſubſecutum eſt et ſic tanta
diſpenſatio tollit vitia precedentia nō que ex poſtfacto ſuperueniūt
10 ¶ †Oppo.qđ infamis admittatur ad denunciandum.ij. queſt.j.ſi
peccauit:quia hoc eſt dictum etiam omnibus infamibus. Sol. dic
quod ad denunciandum vt quilibet z teſtificandum admittitur in
cauſa denuntiationis quando illam facit ex officio publico vt teſtis
ſynodalis vel dic quod infamis non admittitur ad teſtificandum vt
hic ſed bene ad denuntiandum vt in contrario ad hoc .ij.q.j.in pri-
11 mis.s.titu.j.ex parte: de quo.s.ti.j.in omni. ¶ †Opp.qđ plus de-
beat repelli pretextu infamie precedentis ꝙ reſpectu ſequētis quia
habet initium vitioſum quod magis inficit de elec. dudum. Sol.nō
eſt ita quia quando vitium preceſſit videtur ſuper infamia diſpenſa
tum pro eo quia ſemel approbatur.zc.xxv.q.v.horrendū.ff.de pro-
curator.l.pompo.Sed ſi poſt.commiſſum officium aliquo commit-
tat illicitū grauius eſt ꝙ ſi antea. xi.q.iij.precipue.de voto magne
§.j.ideo plus poſtea ꝙ antea repelluntur.Inquantum dixi crimen
commiſſum ante aſſumptum officium non imputari hoc dicit verū
Hoſti.in notorio vel ſaltem famoſo.Secus in occulto quod potius
videtur imputandū teſti:qui hoc tacuit.s.de corpo.vitia.expoſuiſti
z qđ no.de preben.cum non ignores. Et ſunt hec verba Mar. quod
propter precedens delictū prelatus remoueri non poteſt. ad hoc de
eta.z quali .accepimus.de iureiur.quemadmodum.viij.q.ij. dilectiſ
ſimi.ar.contra.j.de preben.cum nō ignores z quod no.de corp. vitia
ſecundum Hoſtien.dicit Jo.an.qđ quia hic nō ſumitur quia hic nō
dicitur qđ propter precedentem cauſam non remoueatur teſtis ab
officio ſed qđ in officio manens non repellitur a teſtimonio. ¶ Ve-
12 nio ad tertiam partem in ver.quorū quia glo.ſunt literales.¶ †No.
quod id dicitur ſtudioſe fieri quod fit ex certa ſcientia z deliberate.
13 ¶ †No.teſtem poſſe corrigere dictum ſuum ſi hoc faciat incontinē-
ti non ſi ex interuallo.dicit glo.qđ incontinenti facit quando in ea-
dem inſtantia antequam cum partibus loquatur alias ſubornatus
preſumitur z ſic repellitur.immo dicunt doc.qđ incontinenti facere
dicitur ante ꝙ alicui perſone loquatur alias dicitur facere ex inter-
uallo z ſi ſe corrigat ex interuallo non valet correctio: z ſtabitur pri-
mo dicto.s.de teſt.ſicut. quamuis illud loquatur poſt publicationē
teſtium z poſt ſententiam. Sed eadem ratio videtur etiam ante pu-
blicationem z licet ſtetur primo dicto vbi etiam ſecundo dicunt con
trarium tamen erit minor fides adhibenda qꝛ per ſecundum dictum
debilitatur primum.Sed ſi anteꝙ exeat conſpectum iudicis ſe corri
gat debet iudex attendere modum z cauſam correctionis.j.de accu.
cum dilecti z niſi cognoſcat iudex eū probaliter ſe corrigere incidet
in ſuſpitionem:vel vacillationem.ff.de teſtibus in teſtibus vel varia
tionem.eo.titu. qui falſo: hec vera quando corrigit ſed ſi non corri-
gat ſed addat ſi hoc faciat antequam exeat conſpectum iudicis; con
ſtat hoc licitum eſſe : Sed ſi hoc faciant poſtquam potuit loqui
cum partibus : audiendus eſt : Sed minor fides adhibetur : vt
in autentica de teſtibus.§.quia vero.Hoſtienſis hic tenet quod licet
multa ſint ſparſa putat quod an dicatur incontinenti:vel ex inter-
uallo hoc faceret:quod hoc eſt arbitrarium: vt conſiderata qualita-
te perſone:quantitate interualli:colloquio partium:et reliquis cir-
cunſtantijs:iudex correctionem admittat:vel non admittat:de hoc
14 per Joan.xxv.q.ix.§.j.z Archidiaco.z capitu.graue.† Sed eſt du
bium quando dicatur teſtis varius:et quando vacillans dicitur qđ
varius dicitur:qui primo dicit vnum:poſtea dicit contrarium:nul-
lam variationis cauſam aſſignans: contradicens: qui primo dixit
duo incompaſſibilia: vt ſi dixit ſe interfuiſſe in contractu tali die:et
loco:z poſtea dicit ſe illo die alibi fuiſſe:vacillans qui dubitando et
tremendo loquitur. Item qui varie loquitur.ff.de falſis.l.eos.de te-
ſtibus.l.ij.z.l.qui falſo. z horum teſtimonium non valet immo pu-
niuntur.C.de teſtibus.l.nullum:ſecundum Innocentium de hoc in
Speculo de teſtibus.§.ij.verſicu.item quod teſtes ſunt varij:ibi po-
ſita precedenti opinio.dicit quod ſecundum Vincentium poteſt ali
ter dici quod variat:qui confitetur vnum:z poſtea cōtrarium:z quā-
doꝗ quis ſimul variat:et vacillat:de penis ſuper his:ſecundū Vin-
centium et vide in Speculo. depoſiti.§.i.verſiculo item ſi ponens.
¶ Gloſ.vltimo aſſignat vnum contrarium:et dicit quod non facit
ad propoſitum.Joan.andre.remittit ad ibi no.in.j. gloſ. quia illud
eſt in alienatione:que reuocatur etiam ex interuallo:et per ſucceſſo-
rem:hic in teſte:qui propter ſubornationis timorem: ex interuallo
non corrigit.

1 ☞ Teſtes quomodo ſunt cogengi cum de fama et vitio falſitatis
inquiritur.

1 **Vperhis.** †Cum de fama vel vitio falſitatis
inquiritur cogendi ſunt teſtes.h.d.
¶ No.caſum in quo teſtes ad teſtificandum compellun-
tur.¶ Oppono quod non compellantur in criminibus
ſupra eodem peruenit:z.j.capitulo dilectorum.gloſ. remittit ad ca-
pitu.dilectorum.Vincentius dicit quod compelluntur quando ali-
ter veritas haberi non poteſt:vel ſi de crimine agitur criminaliter:
non compelluntur:ſecundum Goffre.Innocentius dicit quod ideo
compelluntur:quia in modum inquiſitionis:vel quia delictum com
miſſum fuit:lite pendente fauore iudicum:ne ipſorum iuriſditio eli
datur:vel ideo ne indignus preficiatur in epiſcopū:ideo coguntur
teſtes.

1 ☞ Teſtis quomodo poteſt compelli ſuper crimine falſi ad teſtifi-
candum licet alias ſuper crimine non compellatur.

1 **Vm contra.** †Super crimine falſi cogūtur
teſtes. Communis diuiſio.ſecū
da ibi.Nos igitur. ¶ Nota primo quod in cauſa falſi cō-
pelluntur teſtes:ſi ſe ſubtrahant timore zc. ¶ Oppono
quod in criminibus non compellantur teſtes in autenti.de teſti.§.
quoniam.gloſ. remittit ad capitulum dilectorum. Innocentius
dicit quod hic agebatur ad intereſſe partis:z ſic ciuiliter ſuper falſo:
et eſt ſpeciale:ne per falſas literas fatigetur:z perderet ius ſuū:quo
caſu peccatum eſſet celare veritatem:ideo compelluntur:ſecundum
Innocentium.

1 ☞ Teſtis qui ſe gratia vel odio abſentauit cōpellitur in ciuili ad
teſtificandum.nume.3.
2 Teſtes quomodo poſſunt cogi ad teſtificandum
4 Teſtis licet eſſe non poſſit proſoneta vel alia perſona priuilegiata
quando poteſt compelli ad teſtificandum.
5 Teſtis etiā clericus quando in cauſa criminali poteſt ad teſtificādū
compelli.

1 **Ilectorum.** Non diuidit nec ſumat.† ¶ No
ta teſtes compelli ad teſtifican-
dum in ciuili ſi ſe gratia vel odio zc. ¶ Nota quod teſtes
non compelluntur in criminali etiā ſi ſe gratia vel odio
zc.z infra. hoc intellige quod quia partibus erat graue in curia liti-
gare. Papa commiſit cauſam in reſcripto commiſſionis ponens
2 clauſulam de qua ſequitur zc. ¶ †Quero qualiter teſtes compellan
tur:dic quod ab eccleſia per cenſu.eccleſiaſticam vt hic.s.eodem cum
ſuper.iudex ſecularis indicit mulctā.ff. ſi quis ius dicen.non obtē.
l.j.vel capit pignora ſicut in tutoribus volentibus ſatiſdare. inſti.
de ſatiſdatio.§.finali ſicut et parens volens filium alere.ff.de liberis
agnoſcendis.l.ſi quis a liberis. §.ſi quis: et aſtriguntur teſtes iura-
mento:ne recedant:et non carcerantur. C.de teſtibus ſi quando: ſe-
cundum Vincentiū. ¶ Venio ad glo.Glo.primo ponit quid iuris
an teſtes compellantur in ciuilibus.Secundo quid in criminalibus
vel quando de crimine agitur:et ſuper hoc recitat vnam opinionē
in vſu ſuper hoc: quam improbat pluribus rationibus in verſiculo

ſed huic diſtinctioni. poſtea ponit aliam in verſiculo et ideo. Ter-
tio reuertitur ad primam et reſpondet rationibus incontrarium
in verſiculo alij dicunt. Quarto ponit nouiſſimam. in fine. verſiculo
3 Innocen.iiij. ¶ †Oppono. quod teſtes ad teſtificandum compel-
lantur. ſ.eo. ſuper eo⁊.capitulo.j. cum ſi. gloſ. proſequitur duos ca-
ſus. Primus in ciuili ⁊ in hoc dicit quod regulariter teſtes compel-
lantur ſi ſe ſubtrahant timore ⁊c. quod in dubio preſumitur: et hoc
ne veritas occultetur: et quia mortaliter tunc peccat occultans veri-
tatem. xj.q.j. quiſquis. Fallit in proſeneta qui non compellitur niſi
de conſenſu partium. in aut. e.§. quoniam. Inquantum dicit de pro
ſenetis. dicit Ioan.an. qđ ne dum compelluntur ſed nec volentes ad
mittũtur niſi ambe partes conſentiant quia vel receperunt pecuniã
pro officio: ⁊ videntur in propriũ commodũ teſtificari: vel non rece-
perunt: ⁊ idem quia preſumit qđ voluerit affectate cõplere illud qđ
inchoauit ne imponatur ei quod nõ caute ſe habuerit vel auferatur
quod datum erat. C. de aſſeſ. l. fi. ad hoc de teſti. romana: ⁊ qđ ibi no.
⁊ qđ dixi de teſti. a nobis. Fallit .ij. in priuilegiatis perſonis que nõ
compelluntur. iiij.q.iij.§. item in criminali ver. item inuiti. De his
priuilegiatis ſatis in ſpec. de teſte.§.pe. in prin. de hoc dixi. ſ.c.j. et
hoc in ciuili vbi autẽ agitur de crimine. glo. recitat duas opi. Prio
glo. arguit quod non compellantur: ⁊ adducit iura: ⁊ rationes. Se-
cundo qđ compellantur. Tertio ponit opi. prima que eſt hec ſi agiẽ
directe ⁊ criminaliter in modum accuſationis teſtes non compellun
tur. ſ.c. ſuper his. de ſymo. licet hely. glo. damnat hanc diſtinctionẽ
multipliciter inducendo. Primo quia hic agebatur ciuiliter ⁊ tamẽ
dicit non compelli teſtes. qđ ageretur ciuiliter patet quia agebatur
cauſa conuentionis ⁊ reconuentionis inter capitulum ⁊ epiſcopum
vt patet in antiqua que non habet locum in criminali vt no. de iudi.
at ſi clerici. de mutuis peti. c.j. ff. de publicis iudi. is qui. iij.q.xj. ne-
ganda. Item hic patet alio ſigno quia cauſa hic agebatur per procu
ratores vt litera dicit ⁊ in criminali non habet locum quod procura
tor interueniat. de accuſa. veniens propter que glo. primo recedit ab
iſta opi. ⁊ ponit ſecundam in ver. ⁊ ſic eſt neceſſe: ⁊ in ver. ⁊ ideo dicen
dum ſecundũ leges compelluntur indiſtincte ⁊ regulariter exceptis
caſibus exceptis ⁊ priuilegiatis ſecunduꝫ canones diſtinguitur: aut
actio vel exceptio ſuper quibus producitur ſiue ciuiliter agatur ſiue
criminaliter ordinatur in infamiam alterius ⁊ non cogimur qꝛ non
arctatur quis ad infamãdum vel detrahendum alteri. vj.q.j. ex meri
to. Si vero ordinatur in infamiam alterius compelluntur regulari-
ter. Primus caſus fallit in aliquibus caſibus in quibus ad infamiã
compelluntur. primus quãdo opponitur crimen contra promouen-
dum ne perſona indigna ad apicem dignitatis promoueat. de elec.
cuꝫ nobis quia ille omnibus de plebe preficiẽ. Secundo fallit in cau
ſa inquiſitiõis ad quã nõ proceditur niſi infamia precedẽte ⁊ ſic te-
ſtes tunc nõ cõpelluntur ad infamiam cũ iam ille ſit infamatus. Fal
lit tertius in cauſa falſi ⁊ precipue literaruꝫ appoſtolice ſedis in quo
multa ſpecialia ſunt ſic poteſt intelligi. c. proximum: ⁊. c. cum contra
⁊ in. c. ſi. j. e. Hoſti. non placet hec doctrina quia ſi eſt ſpeciale in cri-
mine falſi quid erit hereſis ſymonie ⁊ leſe maieſtatis nõ videt ipſe ra
tionem huius ſpecialitatis. Tertio glo. reuertitur ad primam opi.
vt diſtinguatur an ciuiliter an criminaliter agatur. Et ad contraria
glo. ponit aliquas ſol. coloratas quas improbat ſcꝫ qđ hic erant plu
res articuli aliqui criminales ⁊ aliqui ciuiles ⁊ de criminalibus dicit
non compelli per quod in ciuilibus dicit compelli ⁊ ſic facit pro hac
opi. hec non placet glo. quia ciuilis ⁊ criminalis cauſa ſimul concur-
rere nõ poſſunt. iiij.q. vlti.§. aliquando. C. de ordi. iudi. l. ij. ⁊ per hoc
etiam tollit qđ dicitur de procuratore: vel dic qđ procurator interceſ
ſerat ad allegandas cauſas abſentie vel quod dati erant lite conteſt.
⁊ ſic lite conteſ. intercederet procurator quia non placet glo. vt patet
ex antiqua erant dati ad cauſam tractandaꝫ ⁊ dato quod lis ſit con-
te. in criminali non intercedit procurator ſecunduꝫ Inno. dati erãt
ad aliquem articulum in medio accuſationis proſequendũ. hoc etiã
non placet quia de hoc ſunt opi. de quo. j. de accuſa. veniens: vel di-
uinando dic quod erant talia crimina in quibus procurator interce-
dere poteſt. ff. an per alium cau. l. j. vel erant dati ſolum ad impetran
dum reſcriptum hoc ſecundum Inno. reiectis iſtis diuinationibus
glo. reſidet hic quod inter iſtos cauſe ⁊ articuli erant ciuiles: ad que
reſpondet quod hic ex ſuperabundanti reſpondet de criminalibus
vnde per hoc non concluditur quod cauſa hic eſſet criminalis ſed ci
uilis erat. vnde reſidebat antiqua glo. vt diſtingueret an ciuiliter an
criminaliter ageretur. ¶ Vltimo glo. ponit additi. Inno. ſed quia
illa eſt propinqua veritati in fi. reſeruo ⁊ ponã alias opi. ⁊ vltra duas
opi. que habentur in glo habetur tertia que habet quod indiſtincte
omnes compellantur. fallit in priuilegiatis de quibus in gl. hoc eſt
contra totum ti. qui indiſtincte loquitur poteſt eſſe vera de iure ciui
li vt dixi gl. ¶ Quarta opi. vt compellantur quando iactant teſtes
ſe ſcire veritatem alter non ⁊ hoc probant per quandam antiquam:
quã olim habebam⁹ ſꝫ hodie nõ habemus. ¶ Quinta qđ ſi gratia
odio vel timore ſe ſubtrahunt compellantur aliter non. ſ.e.ti.c.j.⁊.c
ceterũ: ⁊ hic. ¶ Sexta qđ ſi per alios veritas ſciri nõ põt cõpellunẽ:
aliter non cõpellunẽ ⁊ hec placuit Vin. ſ.c.j. ¶ Septima vt rogati
compellantur nõ rogati nõ de quo in ſpec. de teſte.§.pe. verſi. itẽ di-
cit: ⁊ erunt iſte opinio. etiam in ciuilibus: ſed in criminali ſunt tres
opi. in glo. iiij. fuit pe. de ſam. vt diſtinguatur an iudex procedat ex
officio: ⁊ cõpellit: an ad petitionẽ alterius: ⁊ non cõpellit. ¶ Quin-
ta fuit opi. Inno. quam ponit glo. in cauda qđ vbi in criminalibus
ſi non teſtificatur: concluditur peccatum mortale: ibi teſtes compel-
luntur: vbi non concluditur peccatum mortale non compellitur. di
cit autem peccatum concludi quando propter nõ teſtificari: quis cõ-
tra ſe conſequitur damnoſam ſententiam: vel pro ſe perdit lucroſam
⁊ ſic vbicunq̃ ex probatione quis conſecuturus eſſet lucroſam ſentẽ-
tiam: vel vitaturus damnoſam: ſemper compellantur teſtes. dabat
exemplum quando de crimine opponitur: ad finem pene: quia tunc
non eſt peccatum: ſed meritorium celare veritatẽ fratris. ij.q.j. ſi pec
cauerit. Quod dicit verum: niſi perſeueraret in crimine: quia tũc te-
ſtes eſſent cogendi: vt pena reuocet a malo: quem dei timor nõ reuo-
cat. de vita et honeſta. clerico. vt clericorum. xxij. q.v. hoc videtur. et
hec eſt in manifeſtis: in occultis vero non compellerenẽ niſi crimen
eſſet periculoſum: ſicut hereſis: dilapidatio: ⁊ ſimilia: que ſine pericu
lo non poſſunt diſſimilari: de accuſa. qualiter. ij. de hereticis ad abo-
lendam: ⁊. c. excommunicamus.§. ſi qui autem. dicit autẽ ibi Inno.
qđ ſi dicatur quis condẽnatus de crimine: tunc cogentur teſtes: quia
cum per ſententiam ſit notorium: peccatum eſt celare veritateꝫ. Idẽ
de fama vel infamia probanda: per que excluditur ſm Vincẽ. quod
in probanda ſententia excõmunicationis cogentur teſtes: quia illa
non eſt crimen: cum poſſit excommunicari non peccans: de ſenten.
excommunica. inquiſitioni. de quo. ſ. eo. ⁊ teſtimonium. Idem in
ſententijs latis ſuper criminibus. Sed dicatur quis excommunica-
tus ipſo iure: vt per canonem ſi quis ſuadente: quia ibi oportet pro-
bare crimen non cogentur teſtes niſi in caſu. j. eo. peruenit: ⁊ in alijs
5 in quibus eſſet peccatum celare veritatem: vt eſt dictuꝫ. ¶ †Ex his
infert quid ſi dicatur lata ſententia: excommunico te niſi ſolueris in
fra menſem titio centum: negatur ſententia: an teſtes cogantur non
videtur: quia oportet hic probari crimen. ſcilicet illum in ſolutione
ceſſaſſe: quãuis poſſet reſponderi quod ſufficit probare ſententiam:
niſi aduerſarius aliud probet. de quo remittit Inno. ad no. de accu-
ſa. ſuper his. Inquantum dixi teſtes non compellẽdos in criminali
excipit Innocen. duos caſus. Primus quando ſubtrahitur a parte
Secundus quando ſe ſubtrahunt malitioſe. ſ. eo. peruenit: ⁊. ſ. cap.
proxi. Secundum hanc ergo vbi criminaliter ageretur: ad finem pe-
ne non compellerentur teſtes: hoc damnat Hoſtien. ex multiplici ca
pite: quia per eum alias eã deus offenditur: res publica leditur: pro-
ximus corrumpitur: materia delinquendi ⁊ corrumpendi teſtes mi-
niſtratur: mens vtriuſq̃ iuris peruertitur: obediens qui remunerã-
dus eſſet punitur: ⁊ premiatur inobediens: qui debet penis affici:
propter que: vt tales abſurditates vitentur: ⁊ vt crimina puniantur
teſtes compellendos dicit: non ob. quod aliqua iura dicant in ciuili
bus compellendos: quia ſupplentur per alia que dicunt idem in cri-
minalibus. Nõ obſt. quod accuſatus debet cauere quod habeat pro-
bationes quia poſſibile eſt quod habebat ⁊ perierunt. Iteꝫ illud in
ciuilibus etiam locum habet: ⁊ tamen in ciuilibus compelluntur: ⁊
pro hac opi. dicit quod diffinit Vrbanus in cauſa electionis colle-
taneñ. Non obſt. aliqua iura que ſonant in criminibus non compel-
li vt hic quia quandoq̃ crimen opponitur ad finem pene ⁊ compel-
luntur teſtes vt eſt dictum. Quandoq̃ opponitur ad finem infamie
quia non punitur ex modo agendi ⁊ tunc non compelluntur. Ideo
ſi opponis contra teſtem quia non punitur ſed infamatur: teſtes cõ-
pelluntur. Idem ſi contra accuſatorem his caſibus non compellun-
tur teſtes niſi magnum preiudicium fieret parti. j.c.j. Item vbicunq̃
punitur crimen per depoſitionem priuationeꝫ vel aliter ſemper te-
ſtes ſunt compellendi. dicit tamen qđ opi. ſua ſatis concordat opi.
Inno. quia per probationem criminis accuſator vitaturus eſt dam-
noſam ſententiam ⁊ conſecuturus eſt lucroſam quia per eam vitat
penam calumnie. Et ſi dicas qđ ex compulſione accuſatus cui plus
eſt fauendum conſequitur damnoſam reſpondet idem in ciuilibus
⁊ tamẽ compellitur. Item damnoſam nõ dicitur cõſequi: ſi iuſte illã
conſequitur: quia hoc damnũ ſua culpa ſibi intulit: ⁊ licet alias ſit fa
uẽdum reo: nõ in occultatione veritatis: vt no. ſ.c. proxi. dicit. Ioã.
an. qđ Spe. nihil eligit in materia recitat opi. in Spe. de teſte.§.pe.
recitat quintã opi. Iaco. de omelia in opere ſuo. de teſti. in pe colũ.
qui tenet quod teſtes compellantur in criminibus: etiam ſi agatur
ad pecuniariam penam: vt ſit per ſtatuta. Si vero agatur ad penam
corporalem: non eſſent teſtes per eccleſiam compellendi: quia non
ſpectat hoc ad officium iudicis eccleſiaſtici. ne clerici vel mona. cle-
ricus: ⁊ capitu. ſententiam: per que dicit Hoſtien. quod vbi agitur
ad penam ſanguinis: etiam coram temporali vicario epiſcopi: qui
vtrunq̃ habet gladium: non eſſent teſtes compellendi: per prius al-
legata. dicit Ioannes andreas quod hoc planum eſſet in teſtibus.
In laicis autem: qui aſpirant ad clericatum: honeſtum eſſet eos nõ
cõpellere etiã in foro ciuili. Et dicit Io.an. qđ ex predictis poſſet for
mari vtilis diſtinctio. hãc diſtinctionẽ formauit hic Cal. proſequor
vt ipſe quatuor caſus. Primus quãdo agiẽ ciuiliter mere. Secũdus
quando

quando agitur ciuiliter de crimine. Tertius quando agitur crimi-
naliter ⁊ directe. Quartus quādo agit̄ per viam exceptionis. ¶ Ad
primum dic quod ⁊ de iure ciuili: et de iure canonico in ciuili teſtes
indiſtincte compelluntur. Fallit in perſonis priuilegiatis. iiij. q. ij.
§. item in criminali ver. item lex iulia: ⁊ duobus verſi. ſeq. ⁊ verſi. itē
inuiti. ⁊ verſi. ſeq. inter quos eſt clericus. xiiij. q. ij. ꝙꝙ tales ſecun-
dum leges non compelluntur ſecundū canones compelluntur vbi
aliter veritas haberi non poteſt. Sic intellige quod not. ſ. eo. ſi qui.
¶ Secundo caſu quādo agitur cauſa de crimine ⁊ ciuiliter: ⁊ idem
ſ. eod. ſuper his ⁊ c. peruenit. ij. ¶ Tertius caſus quando agitur de
crimine criminaliter tunc ſi non ad pecuniam penam per ſtatuta: et
coram ſeculari compelluntur laici clerici non, niſi in ſubſidium ⁊ cō-
pelli debent per eccleſiaſticum iudicem. xiiij. q. ij. ꝙꝙ ⁊ iurabūt etiā
in manibus clerici vt ibi ſi agitur coram iudice ſeculari ad penā cor-
poralem laici compelluntur. ſ. c. ſuper eo: niſi ſint priuilegiati ſʒ cle-
rici non compelluntur etiam coram iudice loci qui eſt de temporali
iuriſditione eccleſie hoc propter irregularitatem. xxiij. q. viij. his a
quibus ne clerici vel mo. ſententiā de rapto. in archiepiſcopatu. ad
hoc. xi. q. i. teſtimonium ⁊ c. nec onere. verſi. quid de epiſcopo. Item
honeſtum eſſet hoc caſu non cogere laicum qui intenderet ad clerica
turam. Si autem agitur de crimine criminaliter in foro canonico:
ad penam depoſitionis vel ſuſpenſionis vel aliam tunc teſtes com-
pelluntur ſecundū Hoſti. ¶ Quartus caſus quando de crimine ex
cipitur tunc ſi propter exceptionem non punitur vt quia excipitur
contra procuratorem vel teſtem. de ordi. cog. c. ij. ⁊ hoc caſu non com
pelluntur teſtes propter odium talis reprobationis ex qua ſola in-
famatio ſequitur vt hic hoc caſu niſi magnū fieret parti preiudiciū
ſecundum Hoſtien. quo caſu compellerentur. ſ. ca. proxi. Item hoc
verū niſi conſtaret qđ ſe ſubtraherent odio ⁊c. Si autē ex exceptio
ne punirentur tunc adhuc compellerentur per ea que dicta ſunt.

1 Teſtis ſocius eſſe poteſt et iuratus ad coniurationem detegendam
et ad teſtificandum compelli poteſt.
2 Aduerſus iurantem temerarie quomodo procedatur.
3 Coniuratio licet ſit alias illicita poteſt quādoq; ad bonū fieri et que
ſit pena coniurātium. nume. 5.
4 Ad iuramentum relaxandū qui compellantur vt iuratus poſſit te-
ſtificari nume. ſeq.
6 Iuramenti illiciti abſolutio quare ſit concedenda.

1 Venerabilis. ¶ † Ad detegendā coniuratio
nem coguntur ſocij ⁊ iurati. In
prima parte iuſta petitio. In ſecunda ipſius exauditio.
2 ibi. Ideoq;. ¶ † No. hic practicam procedendi contra iu
rantem temerari ad preiudicium alterius quia vna eſt practica vt cō
pellatur his cui preſtitum eſt iuramentū ad abſoluendū a iuramen
to: alia practica eſt vt non obſtante iuramento compellatur. ¶ No.
ſecundo hic argumentum qđ preſtans iuramentum de teſtificando:
non compellitur niſi in ſubſidium vel niſi ſe ſubtrahant timore ⁊c. de
3 hoc dixi. ſ. c. peruenit. ij. ¶ † Quero an coniuratio ſit licita: dic qđ li
cet in dubio preſumatur illicita: tamen aliquando poteſt fieri ad bo
num. xvj. q. vij. c. ſane ſecundum Gof. de quo. ſ. de iudi. exhibita.
4 ¶ † Quero qui compellantur ad relaxandum iuramentum. dic illi
quibus iuratum erat vt conſules qui tenent vicem comitatus cui iu
ratum erat: vel officiales creati ad hoc fuerant puta capitanei guer-
re: vel his ſimiles. ¶ Quid ſi iſti nollent abſoluere. dic qđ hoc facere
5 debent delegati ſecundum Philip. ⁊ Hoſti. † Glo. ponit penas cō-
iurantium dic iſti ⁊ ſinguli in vna libra auri condemnandi ſunt vt in
conſtitutione Federici de pace tenenda. hac edictali. §. conuenticu
las ſed ⁊ ſi quis tumultum contra aliquem fecerit vel ſeditioſas vo-
ces emiſerit capitalis eſt pena. C. de his qui ad eccle. confug. denun-
ciamus. C. de ſeditio. l. j. ⁊. ij. ff. de penis aut facta. j. reſpon. ⁊. l. ſi quis
aliquid. §. auctores. C. de epiſco. ⁊ clerici. conuenticula. ff. de vi pub.
l. qui cetu. In quibus inuenies qđ nec turbam: nec cetum debet ali-
quis congregare: ⁊ qđ omnia talia ſint prohibita niſi probentur cō-
6 ceſſa. ff. de collegi. illici. l. iij. ſecundum Hoſtien. ¶ † Oppo. vltima
gloſa quod non ſit licitum hoc iuramentū ⁊ ſit neceſſaria abſolutio
Primo quia ad celandam veritatem. Secundo quia nutrit coniura
tionem ⁊ ſic ſeruari non poteſt ſine preiudicio ſalutis eterne. de iure
iuran. cum contingat. ⁊. c. quanto. dic qđ hec abſolutio ſit ad cautel-
lam: ne ſaltem de facto puniri notentur tene hanc ꝙꝙ ſequatur in
glo. per. c. venerabilem quia illud loquitur quando dubium an iura
mentum ſit licitum vel illicitum. gloſa poſtea colligit quedam nota
bilia: ⁊ eſt clara. vide ipſam per te.

¶ De fide inſtrumentorum Rubrica.

1 ¶ Continuata eſt. ſ. in rubrica de teſti. † quid comprehendatur ap-
pellatione inſtrumēti. dicit Io. quod omne quo cauſa inſtruitur. ſ.
titu. j. peruenit: ⁊. ff. eodē. l. j. Aliquando dicitur inſtrumentum: ap-
paratus fundi vel inſtrumenti: quo vel qua poſſeſſio exercetur. ff. de
fun. inſtruc. ⁊ inſtru. lega. l. queſitum ſecundum Goffre. Ad materiā
iij. q. ix. ſi debitum: ⁊. c. carte. xix. diſt. in memoriam. iij. q. iiij. nullus

1 ☞ Copia inſtrumenti non probat abſq; originali.
2 Inſtrumentum vel ſcriptura quot modis dicatur autentica.
3 Notario que exigantur vt poſſit inſtrumentum publicum retinere
⁊ a quibus poſſit creari notarius.
4 Notarius an quis probetur ex quo reperitur deſcriptus in matri-
cula.
Doctor an quis probetur ex quo reperitur deſcriptus in matricula
doctorum vniuerſitatis.
5 Notario aſſerenti ſe notarium an credatur.
6 Ad inſtrumenti confectionē requiritur quod notarius ſit rogatus.
7 Notarius ex quibus probetur rogatus ad inſtrumēti confectionē.
8 Notarius ad inſtrumenti confectionem a quibus rogari debeat.
9 Notarius ad inſtrumenti confectionem quomodo rogari debeat.
10 Inſtrumentum an exigatur quod ſit manu propria notarij ſcriptū
⁊ ſignatum vt legitime probat.
11 Inſtrumentum an debeat in exordio illius habere nomen impera-
toris vel domini terre loci in quo retinetur.
12 Inſtrumentū per notas ſcriptū ſiue per ſigna aut titulos ſiue abbre
uiationes retentum vel nō lectum a notario ſeu reſumptum an va-
leat. nume. ſequen.
13 Scriptura que dicatur autentica ⁊ quando priuata faciat fidem.
14 Inſtrumento exemplato iudicis autoritate ⁊ notario atteſtāte cre-
ditur.
15 Copie inſtrumēti per alium quā notarium facte ſeu exemplate etiā
partibus conſentientibus quando credatur.
16 Inſtrumentum exemplatum ab alterius exemplo quando probat.
17 Reſcriptum per quod mandatur vt procedatur autoritate primi et
ſcdm eius formam ſi de eo non appareat non probat.
18 Inſtrumento enuntianti tenorem alterius an credatur vbi non re-
peritur aliud ad quod refertur.
19 Sententie enuntianti acta alterius quando non credatur.
Scriptura relata non probat niſi appareat de ea ad quā ſit relatio.

1 Scripturam. † Inſtrumenta exēplū
nō pbat abſq; origina
li. h. d. ¶ No. primo qđ ſcriptura autētice fides adhi-
betur. ¶ No. ij. qđ ſcripture ab autentica exēplate fi-
des non adhibetur: ⁊ qđ ſcriptura exemplata nō dici
tur autentica. glo. j. attingit declarationem primi di
2 cti ſecunda ſecūdi. ¶ † Quero circa primam partem. c. quot modis
ſcriptura dicatur autentica: ita qđ probet. gl. ponit quatuor modos.
Primo dicitur autentica ex perſona: que hoc habet ex officio: vt eſt
3 notarius: vel perſona publica. ¶ † Sed circa perſonam notarij pri-
mo eſt videndum que exigantur vt poſſit conficere inſtrumētum pu
blicum. dic primo exigitur qđ ex officio: ⁊ ſuperioris autoritate ha-
beat officium: ⁊ poteſtatem: per quam poſſit conficere inſtrumenta:
qui autem poſſint dare autoritatem dicetur. j. eo. cum. P. tabellio.
Et an papa in terris imperij: vel imperator in terris eccleſie. dixi qui
ſi. ſint legiti. per venerabilem. de quo per Bar. in. l. j. C. de ſumma tri
nita. ⁊ quid de creatis ab inferioribus. ibi dicto. c. per venerabilem: ⁊
an extra loca in quibus ſunt creati conficiant in Spe. de inſtru. edi-
ctio. §. reſtat verſi. ⁊ ſcias. vbi Ioan. an. tangit an poteſtas notarij ſit
prorogabilis. Secundo oportet quod conſtet ipſum eſſe notarium
⁊ alium dic vt per Innocen. de verborum ſignifi. veniens. lib. vj. ⁊ in
Specu. de probatio. §. j. ad finem verſi. licet probatio: cum verſic. ſe-
quentibus: et eſt queſtio inter duos inter quos confecit inſtrumen-
tum. prima practica eſt probandi per teſtes. de officio ſibi commiſſo
vel per inſtrumentum publica manu. de officio commiſſo confectū
nam proprio inſtrumento probare non poteſt: vt not. de probatio.
quoniam. ad hoc allegat no. j. ca. j. in princi. Secunda practica quā
dicit ſufficere vt probetur per teſtes quod tempore illo quo fuit fa-
ctum inſtrumentum quod nunc in dubiū reuocatur. officio notaria
tus vel tabellionis publice fungebatur. ff. ad macedo. l. iij. ff. de offi.
preto. l. barbarius. C. de teſtamen. l. j. et ſic poteſt intelligi de electio.
ſcriptum. Tertia practica ſi preſententur multa inſtrumenta inter
multos: et diuerſos: per manum eiuſdem confecta ſuper contracti-
bus legitimis: que firma manent: ⁊ ſine cōtradictione aliqua: tanꝙ
vera et publica ab omnibus recipiuntur communiter: et etiam ap-
probantur. Nec credunt aliqui in hoc caſu duo ſufficere inſtrumenta
immo requiruntur tot: quod bene et clare appareat eum commune
et publicum officium: pro omnibus gerere vel geſſiſſe ſcdm Innocē.
⁊ hoc tenet Specula. eodem titulo. §. reſtat verſi. ex premiſſis. quod
relinquitur ad arbitrium iudicantis cum iure non determinetur ſe-
cundum Hoſtien. ff. de vſur. l. mora. ff. de iure deliberan. l. j. de officio
delega. de cauſis. de hoc in Specu. de inſtrumen. edic. §. reſtat. verſi-
culo ⁊ ſcias: ⁊ verſiculo illud nunc: ⁊ ſi notarius eſt de longinqua re-
gione. vide eodē. §. in fine. j. col. verſicu. ſed ſi producatur per azo. in
ſumma autenticorum. eodem titu. per Cyn. C. eo. l. comparationes.